

Društvo slovenskih skladateljev
Society of Slovene Composers

CIKEL 1808 - TRADICIJA Z DRUGAČNOSTJO

Godalni kvartet ACCADÈMIA

Jerica KOZOLE – *violina*

Beti BRATINA – *violina*

Gea PANTNER VOLFAND – *viola*

Zoran BIČANIN – *violončelo*

PROGRAM

Ludwig van Beethoven, Črt Sojar Voglar

Torek, 14. junija 2022, ob 19.30

Društvo slovenskih skladateljev, Kogojeva dvorana

Ob 19.00 – Predkoncertni pogovor

Moderator: Aleš Nagode

WWW.DSS.SI

PROGRAM

Črt SOJAR VOGLAR

GODALNI KVARTET ŠT. 3

Ludwig van BEETHOVEN

GODALNI KVARTET ŠT. 7 V F-DURU, OP. 59, ŠT. 1

O POUSTVARJALCIH ...

Godalni kvartet ACCADÈMIA

Violinistki Mojco Fortin in Beti Bratina, violistko Geo Pantner Volfand ter violončelista Zorana Bičanina je na skupno umetniško pot privedlo naključje. Srečali so se kot študentje predmeta Komorna igra pri profesorju Tomažu Lorenzu na Akademiji za glasbo v Ljubljani in leta 2009 ustanovili *Godalni kvartet Accadèmia*. Ansambel je hitro zorel v kakovostno izvajalsko telo, saj so že v času študija za svoje umetniško delovanje prejeli Prešernovo nagrado Akademije za glasbo v Ljubljani. Poleg študija na matični akademiji so se izpopolnjevali še na seminarjih vidnih komornoglasbenih poustvarjalcev, kot so *Trio di Parma*, Wen-Sinn Yang, Ana Čumačenko, Nora Chastain ... Po diplomi so študij komorne glasbe nadaljevali pri slovitem *Carmina kvartetu*, na Univerzi za glasbo in predstavljajočo umetnost v Gradcu.

Z javnim nastopanjem so začeli februarja 2010, ko so izvedli prvi celovečerni koncert. Od takrat zaznamuje njihovo delovanje nenehna kvalitativna rast, ki jih danes uvršča med programsko in interpretativno najbolj prodorne slovenske komornoglasbene ansamble. Njihovo igranje odlikuje kreativna zasnova, ki ne zanemara pozornosti do skladateljske intence, ter virtuozna izvedba, pri kateri prizadevanje za natančno podajanje notnega teksta ne stoji na poti muzikantski razigranosti.

S svojimi nastopi navdušujejo občinstvo tako doma kot v tujini. Že leta 2010 so uspešno zastopali ljubljansko Akademijo za glasbo v okviru *Slovenskega meseca* na Madžarskem, s koncertoma v Budimpešti in Békéscsabi. Naslednje leto so v norveškem Berlevågu sodelovali pri izvedbi opere *Heksehammeren* skladatelja Ragnarja Rasmussena. Občasno so sodelovali s številnimi vidnimi solisti klasične glasbe (Mate Bekavac, Wendy Enderle-Champney, Jure Hladnik ...), pa tudi s poljskim jazz saksofonistom Grzechem Piotrowskim ob predsedovanju Poljske Evropski uniji. Nastopali so v okviru različnih koncertnih ciklov in festivalov, kot so programi Glasbene mladine Ljubljanske in Glasbene mladine Slovenije, *Metabonma*, *Echos Festival*, *Festival Bled*, *Festival Lent* ter prireditve Fondazione musicale Santa Cecilia v Portogruaru. Posebno odmevno je bilo njihovo sodelovanje v abonmaju *Veličastnih 7* Cankarjevega doma, leta 2017, kjer so z newyorško plesno skupino Bill T. Jones / Arnie Zane Dance Company v Gallusovi dvorani z velikim uspehom izvedli dela Schuberta in Ravela. Poleg tega svojo virtuoznost dokazujejo na številnih tekmovanjih, bili so finalisti tekmovanja *Amici della Musica* v Vidmu (Udine) ter polfinalisti mednarodnega tekmovanja *Festivala Bled*. So zmagovalci (2015) in tretjenagrajenci (2012) *Tekmovanja Primož Ramovš*.

... O SKLADATELJIH IN NJIHOVIH DELIH

Glasba za godalni kvartet je v preteklih dobrih dveh stoletjih postala svojevrsten simbol. Za generacije ljubiteljev glasbe v 19. in 20. stoletju je bila elitna glasbena zvrst. Elitna zato, ker je bila v njej najbolj idealno uresničena čista glasba, osvobojena vseh funkcionalnih in izvenzglasbenih primesi. Za druge, ki jim je vživljanje v »gibajoče se zvočne oblike« ostajalo nedosegljivo, pa je ostala oster opomin njihove lastne estetske prikrajšanosti. Spremljali so jo z odporom, ali pa jo, pollaščajoč se njene simbolne vrednosti, ponižali v zvočno kuliso. Z razvojem novih kompozicijskih tehnik v sredini 20. stoletja, ki so se odmikale od ustaljenih načinov organizacije zvočnih struktur in raziskovale nove, še neizčrpane možnosti, je uravnotežena zvočnost štirih godal postala manj zanimiva za skladatelje.

Nekateri skladatelji 20. in 21. stoletja pa so zmogli soočenje z velikani te tradicije. Med njimi je tudi **Črt Sojar Voglar (1976)**, ki je do sedaj ustvaril kar tri godalne kvartete. Po osnovni glasbeni izobrazbi je študiral glasbeno teorijo na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani, nato pa kompozicijo ter glasbeno teorijo v razredu profesorja Marka Mihevca na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Izpopolnjeval se je na tečajih iz kompozicije pri Urošu Rojku, Marku Ruždjaku, Francisu Burtu ter iz jazzovske glasbe pri Amedeu Tommasiju. Deloval je kot pedagog, najprej na Srednji glasbeni in baletni šoli, nato pa na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Njegovi učenci so prejeli več prvih nagrad na skladateljskih natečajih ter dve Škerjančevi nagradi za vrhunske dosežke v času šolanja na konservatoriju. Leta 2004 je magistriral iz glasbene teorije z nalogo *Stilske spremembe*

v *orkestralnih delih dr. Danila Švare*. V letu 2005 je bil štipendist Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, aprila 2006 pa rezidenčni skladatelj v Visbyu na Švedskem. Od februarja 2008 je habilitirani docent za glasbeno teorijo Univerze v Ljubljani. V letih 2002–2010 je bil tajnik Društva slovenskih skladateljev. V letih 2001–2012 je bil umetniški oblikovalec *Glasbenih popoldnevov z Antonom Lajovcem* na Vačah pri Litiji. Črt Sojar Voglar sodi med glasbene ustvarjalce z jasno začrtanimi estetskimi načeli. Pripada generaciji, za katero so goreči estetski spopadi med različnimi ustvarjalnimi smermi 20. stoletja le še oddaljen spomin. Ustvarja na pogorišču najrazličnejših ideoloških in estetskih sistemov, ki so se v svojem razumarskem ekskluzivizmu vedno znova izkazali za neživljenjske. V svojih številnih in uspešnih delih se ne ukvarja toliko z uresničevanjem ali rušenjem velikih idej in sistemov organizacije glasbenega gradiva, temveč se vedno znova vrača h glasbi in poslušalcu, ki sta – nenazadnje – poslednji cilj vsake umetniške glasbene ustvarjalnosti. V zadnjih letih je tako ustvaril impozanten opus skladb različnih zvrsti, ki so doživele ugoden odmev tako pri strokovni kritiki kot poslušalstvu. O tem pričajo številne izvedbe doma in v tujini, izdaje na nosilcih zvoka, pa tudi natisi pri domačih in tujih glasbenih založbah.

Svoj **Godalni kvartet št. 3** je pospremil z nekoliko resigniranim zapisom, v katerem se sprašuje o negotovi usodi oblike godalnega kvarteta v 21. stoletju. Na koncu označi svoj prispevek k tej obliki kot zdravo tradicijo, obogateno z drugačnostjo. Oznaka odlično povzema značaj skladbe, ki različne rešitve za oblikovanje posameznih glasbenih prvin sicer prevzema iz tradicije, a jih ustvarjalno preoblikuje in rekombinira v nekaj povsem drugačnega. Pred nami se odvije delo, ki je tradicionalno členjeno v štiri po značaju in tempu različne odseke, ki pa brez premora prehajajo eden v drugega. Skladatelj v njih verno tradiciji izkorišča različne možnosti glasbene teksture, ki jih omogoča zasedba, od kontrastnega razmerja med posameznim melodičnim glasom in spremljavo, do prepletov samostojnih glasov z izrazito linearno zasnovo. Kljub skromni in barvno enoviti zasedbi dosega izredno raznolike zvočne podobe, deloma tudi z izrabljanjem različnih načinov igranja na godalne instrumente.

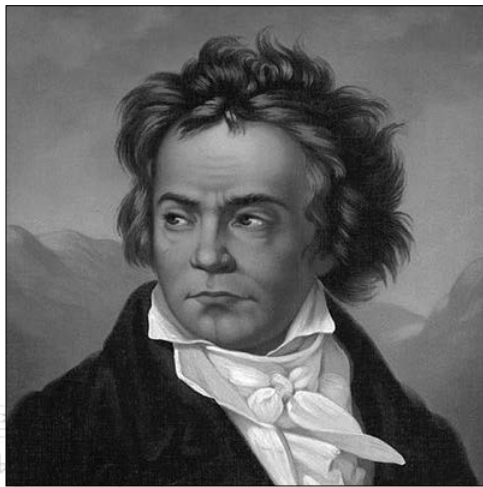
Verjetno Sojar Voglarjeve »drugačnosti« na koncertu skoraj ne bi mogel spremljati izrazitejši predstavnik »tradicije«, kot je **Godalni kvartet št. 7 v F-duru, op. 59, št. 1 Ludwig van Beethovna (1770–1827)**. Dela tega skladatelja so namreč v 19. stoletju – morda bolj kot dela J. Haydna in W. A. Mozarta – pravzaprav utemeljila sloves oblike kot vrhunskega primera absolutne glasbe. Njihov avtor se je rodil v letoviško-rezidenčnem

Bonnu, kjer je bil - kljub težkim družinskim razmeram - deležen najboljše glasbene izobrazbe, ki jo je to okolje premoglo. Razvil se je v čudežnega otroka, ki je blestel kot izjemen pianist, improvizator in dokaj spodoben skladatelj. Da bi mu omogočili nadaljnji razvoj, so ga lokalni mecenari poslali na študij na Dunaj. Prvotno naj bi študiral pri W. A. Mozartu, ker pa je ta tik pred njegovim prihodom umrl, naj bi »iz Haydnovih rok prejel Mozartovega duha«.

Soočenje z velikanoma dunajskega klasicizma pa ni bilo tako enostavno. Beethoven je sicer že v prvem desetletju bivanja na Dunaju vsrkal duha dunajskega klasicizma in zmožeg spregovoriti s svojim glasom. Tudi v žanru godalnega kvarteta z nizom šestih skladb op. 18. A šele življenjska kriza, ki jo je povzročilo soočenje z naraščajočo okvaro sluha, je v njem sprožila močnejši odmik od poti, ki sta jih uhodila predhodnika. V tem obdobju so nastali tudi trije godalni kvarteti op. 59, med katere sodi tudi *Godalni kvartet št. 7 v F-duru, op. 59, št. 1*. Napisal jih je za bogatega ruskega grofa Razumovskega, ki je v tem času živel na Dunaju. Nastajali so postopoma v letu 1806, kot kaže v enakem vrstnem redu, kakor so razporejeni v prvi izdaji. Proces njihovega nastajanja je bil za Beethovna nenavaden. Kot kaže, se je pri komponiranju le delno opiral na starejše osnutke. Zato se zdi upravičena domneva, da je skladbe komponiral z veliko lahkoto. Godalni kvartet v F-duru je napisal skoraj na dušek; začel ga je komponirati 26. maja, v začetku junija pa je bil že končan.

Skladba kaže vse poteze Beethovnovskega t.i. junaškega obdobja. Zdi se, da je skladatelj naraščajočo disharmonijo s socialnim okoljem, ki je bila posledica naraščajoče gluhosti, sublimiral v zavračanje estetskih okvirov, ki mu jih je nalagala dunajska publika. Zavrzel je staro ustvarjalno vodilo »za poznavalce in ljubitelje«, zaradi katerega sta Haydn in Mozart svoje domisleke prikrivala pod plašč navidezno lahkotne in za nepoznavalce prijetne glasbe. Poslušalce je soočil sicer iz del predhodnikov znanimi, a močno stopnjevanimi in estetsko razgaljenimi kompozicijskimi postopki, ki so načenjali uravnoteženost in predvidljivost klasicističnega glasbenega jezika. Poslušalca nenehno izziva z nepričakovanim in presenetljivim. Že prvi takti skladbe prinesejo nenavadno harmonsko ambivalentnost prve teme, nadaljevanje ekspozicije pa skoraj mozartovsko gradnjo, v kateri kontrastni glasbeni domisleki preganjajo eden drugega in poslušalca soočijo s pravim kalejdoskopom zvočnih ploskev, ki je daleč od predvidljivosti klasicistične sonatne ekspozicije. Še izrazitejša je Beethovnova radikalizacija preoblikovanja tradicionalnih oblik v drugem stavku, ki je nekakšen hibrid sonatnega stavka in za scherzo značilne tridelne oblike. Poslušalčevim pričakovanjem pa nasprotuje tudi uporabljena glasbeno gradivo, ki dokaj konvencionalne melodične drobce, prevzete iz menueta in

alpskih ljudskih plesov, vedno znova utaplja v lapidarnem, na gol ritmični učinek omejenem gradivu. Tretji stavek je kontrast prejšnjima dvema. Zasnovan je sicer kot - glede na počasen tempo - izredno obsežen sonatni stavek, ki poslušalca sicer prevzame z nežno ekspresivnostjo in pretanjenim doseganjem neštetihi zvočnih odtenkov, a hkrati postavlja na preizkušnjo njegovo sposobnost koncentriranega spremljanja v tako širok lok razpete glasbene forme. Zaključni stavek je vedra, morda celo šaljiva zaokrožitev ciklusa. V njem je Beethoven - na željo grofa Razumovskega - za prvo temo uporabil melodijo ruske ljudske pesmi. Sicer pa se - v sicer nekoliko pomanjšanem merilu - s svojo nebrzdano ritmično silovitostjo vrača k značaju drugega stavka.

Nocoj izvajani skladbi sta le na videz predstavnici nasprotujočih si pristopov »drugačnosti« in »tradicije«. Obe se obračata k poslušalcu s tem, da se opirata na tradicionalne kompozicijske rešitve, ki so mu znane in domače. A obe te rešitve uporabljata le kot ozadje za ustvarjalno preoblikovanje, ki prinaša drugačnost. Morda se velja pri tem spomniti na Beethovnovsko opazko, s katero je zavrnil pripombo violinista Felixa Radicati, da godalni kvarteti op. 59 »spleh niso glasba«. Odgovoril mu je: »O, saj niso za Vas, so za kasnejši čas.« Vsaka tradicija je bila nekoč drugačnost in vsaka drugačnost lahko nekoč postane tradicija. Le vrhunska glasba pa ostaja za pozornega poslušalca vedno oboje: tradicionalna in vsakokrat drugačna.

Aleš Nagode

KONCERT STA OMOGOČILA

Ministrstvo za kulturo RS

k u l t u r a • • •
republika slovenija
ministrstvo za kulturo

Mestna občina Ljubljana

Mestna občina
Ljubljana

INFORMACIJE

Društvo slovenskih skladateljev
Trg francoske revolucije 6/I, Ljubljana
Telefon: 01/241 56 64, 041/562 144
Elektronska pošta: koncert@dss.si
www.dss.si

